

Economie

landsexamen **vsbo-TKL**

Programma van toetsing en afsluiting

2026

Inhoudsopgave

Opzet van het examen	3
Het examenprogramma	3
Beschrijving van de examenstof	3
Het centraal examen	4
Het commissie-examen	4
De beoordeling van het commissie-examen	4
Het eindcijfer	4
Bijlage 1 De eindtermen EC/K/4B, EC/K/5B, EC/K/8, EC/V/2	5
Bijlage 2 Hulpmiddelen	8
Bijlage 3 Tips	9

Economie vsbo-TKL

Opzet van het examen

Het examen bestaat uit een centraal examen en een commissie-examen.

Het centraal examen is gelijk aan het centraal examen van de scholen.

Het commissie-examen bestaat uit een examen dat mondeling wordt afgenomen.

Het examenprogramma

Economie		centraal examen	commissie- examen
EC/K/1	Oriëntatie op leren en werken		X
EC/K/2	Basisvaardigheden		X
EC/K/3	Leervaardigheden in het vak economie	X	X
EC/K/4A	Consumptie	X	X
EC/K/4B	Consumptie en consumentenorganisaties		X
EC/K/5A	Arbeid en productie	X	X
EC/K/5B	Arbeid en bedrijfsleven		X
EC/K/6	Overheid en bestuur	X	X
EC/K/7	Internationale ontwikkelingen	X	X
EC/K/8	Natuur en milieu		X
EC/V/1	Verrijkingstof	X	X
EC/V/2	Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie		X
EC/V/3	Vaardigheden in samenhang	X	X

Beschrijving van de examenstof

De beschrijving van de programmaonderdelen:

- EC/K/3: Leervaardigheden in het vak economie
- EC/K/4A: Consumptie
- EC/K/5A: Arbeid en productie
- EC/K/6: Overheid en bestuur
- EC/K/7: Internationale ontwikkelingen
- EC/V/1: Verrijkingstof
- EC/V/3: Vaardigheden in samenhang

is te vinden op: www.examenblad.nl, kies jaarring 2026 > vmbo-TL >

maatschappijvakken: economie > Syllabus 2026 economie, vmbo > 3b. Specificatie van de globale eindtermen voor het CE.

In de bijlage bij dit PTA staat de beschrijving van de programmaonderdelen:

- EC/K/4B: Consumptie en consumentenorganisaties,
- EC/K/5B: Arbeid en bedrijfsleven,
- EC/K/8: Natuur en milieu,
- EC/V/2: Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie.

* Domein EC/K/1 Oriëntatie op leren en werken wordt alleen geëxamineerd in combinatie met het sectorwerkstuk.

Het centraal examen (CE)

Het centraal schriftelijk examen bestaat uit één zitting van 150 minuten (zie examenrooster).

Het gebruik van het basispakket hulpmiddelen is toegestaan. Voor basispakket hulpmiddelen: zie bijlage 2 van dit PTA en "Regeling toegestane hulpmiddelen" in het informatiepakket op de website van ETE.

Het commissie-examen (CIE)

Het commissie-examen bestaat uit een mondeling examen van 35 minuten.

Het examen vindt plaats in de maand maart van het desbetreffende examenjaar.

Het commissie-examen heeft betrekking op alle exameneenheden.

De beoordeling van het commissie-examen

Bij het mondelinge commissie-examen worden **tenminste drie onderwerpen, ter keuze van de examiner** uit de mondelinge examenstof geëxamineerd, waarvoor aparte deelcijfers worden gegeven.

Voor het commissie-examen worden drie deelcijfers gegeven:

deelcijfer a: voor het eerste onderwerp

deelcijfer b: voor het tweede onderwerp

deelcijfer c: voor het derde onderwerp

Het cijfer voor het commissie-examen wordt als volgt berekend:

cijfer CIE = (a + b + c) / 3 (afgerond op 1 decimaal)

Het eindcijfer

Het eindcijfer wordt als volgt berekend:

eindcijfer = (het cijfer CE + het cijfer CIE) / 2 (afgerond op een geheel getal)

Bijlage 1 De eindtermen EC/K/4B, EC/K/5B, EC/K/8, EC/V/2

EC/K/4B Consumptie en consumentenorganisaties

De kandidaat kan, met het oog op zijn rol van consument

- 1 uit een gegeven concrete context van wettelijke regels ter bescherming van de consument beschrijven.
Hij betreft daarbij:
 - het consumentenrecht
 - consumentenorganisaties en hun werkzaamheden
 - voorwaarden voor een geldige overeenkomst
 - rechten en plichten van de verkoper
- 2 in een voor leerlingen herkenbare situatie met behulp van een gegeven koers berekeningen maken met vreemd geld.
- 3 aan de hand van concrete voorbeelden het belang van verzekeren in het economisch leven uitleggen en daarbij rekening houden met verzekeringsmotieven.
- 4 aan de hand van criteria een beargumenteerd standpunt innemen met betrekking tot de noodzaak van het verzekeren voor zichzelf en voor anderen.
Hij betreft daarbij:
 - de positie van de verzekerde ten opzichte van de verzekeringsmaatschappij
 - de criteria
 - . hoogte van het risico
 - . hoogte van de premie
 - . wettelijk verplicht karakter
- 5 eenvoudige berekeningen uitvoeren met betrekking tot premie en uitkering van schadeverzekeringen.
Hij betreft daarbij:
 - de verzekeringsovereenkomst
 - schadeverzekeringen
 - . opstal/inboedelverzekering
 - . autoverzekering
 - . (brom)fietsverzekering
 - . reisverzekering
 - . aansprakelijkheidsverzekering particulieren
- 6 aan de hand van voorbeelden voor- en nadelen noemen van de diverse vormen van huisvesting.
- 7 een beargumenteerd standpunt innemen ten aanzien van verschillende mogelijkheden van huisvesting en enkele praktische en juridische aspecten van wonen noemen.
Hij betreft daarbij:
 - de rechten en plichten van huurder en verhuurder
 - regels met betrekking tot bescherming van de huurder
 - regels met betrekking tot bescherming van de koper/verkoper
 - verschillende instanties die bemiddelen bij koop of huur van een huis

EC/K/5B Arbeid en bedrijfsleven

De kandidaat kan met het oog op zijn rol in relatie tot arbeid en productie

- 1 aan de hand van eenvoudige voorbeelden de plaats van produceren, zowel in enge als in ruime zin, beschrijven en daarbij de productiefactoren betrekken.
- 2 aan de hand van een concreet voorbeeld beschrijven hoe het productieproces in bedrijven in een aantal fasen kan worden verdeeld, waarbij telkens waarde toevoeging plaatsvindt.
Hij betreft daarbij:
 - de fasen in het productieproces
 - de waarde toevoeging
 - bedrijfskolom
- 3 aan de hand van eenvoudige voorbeelden van arbeidssituaties en arbeidsorganisaties de relatie beschrijven tussen verschillende sectoren en functies.
- 4 aan de hand van eenvoudige voorbeelden van arbeidssituaties en arbeidsorganisaties de relatie tussen opleidingswegen en functies en tussen scholing en posities op de arbeidsmarkt beschrijven.
- 5 vanuit een herkenbare actuele context het belang en de inhoud van een CAO beschrijven.
Hij betreft daarbij de relatie tussen een CAO en een individuele arbeidsovereenkomst (van een minderjarige werknemer).
- 6 aan de hand van concrete actuele voorbeelden uit de eigen omgeving het verband beschrijven tussen technologische ontwikkeling en productiviteitsgroei en positieve en negatieve gevolgen hiervan voor werknemers en werkgevers noemen/beschrijven.
- 7 in verschillende concrete situaties van productie beschrijven dat zich keuzeproblemen voordoen in de afweging van kosten tegenover baten engere zin en in de afweging van maatschappelijke kosten en baten.

EC/K/8 Natuur en milieu

De kandidaat kan met het oog op zijn rol als burger

- 1 de samenhang tussen consumptie, productie en het milieu beschrijven
Hij betreft daarbij:
 - factoren die de groei van de consumptie bepalen
 - factoren die de groei van de productie bepalen
 - de samenhang tussen de groei van de consumptie en de groei van de productie
 - de nadelige gevolgen van de groei van de productie voor het milieu
- 2 met concrete voorbeelden uit het dagelijks leven oorzaken en gevolgen van milieuschade uitleggen, nu en in de toekomst
Hij betreft daarbij:
 - de rol van maatschappelijke kosten ten opzichte van bedrijfskosten
 - de rol van de kandidaat in relatie tot het milieu
- 3 aan de hand van eenvoudige voorbeelden concrete maatregelen noemen om milieuschade te voorkomen en te bestrijden en hierbij de rol van overheid, organisaties en van individuele personen beschrijven.

EC/V/2 Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie

De kandidaat kan zelfstandig informatie verwerven, verwerken en verstrekken in het kader van het sectorwerkstuk.

De kandidaat kan

- 1 In de voorbereidingsfase:
 - onderwerp, doel en publiek van het sectorwerkstuk bepalen.
 - relevante vragen formuleren, die Hij met het sectorwerkstuk wil beantwoorden.
- 2 In de uitvoeringsfase:
 - informatie verwerven uit schriftelijke, mondelinge en audiovisuele bronnen, mede met behulp van informatie- en communicatietechnologie.
 - uit deze informatiebronnen relevante inhoudselementen kiezen en deze passend ordenen en verwoorden.
 - strategieën hanteren, die op het bereiken van de benodigde lees-, schrijf- en luister-/kijkdoelen zijn afgestemd.
- 3 In de afsluitingsfase:
 - de bewerkte informatie presenteren op een doel- en publiekgerichte wijze.
- 4 In de evaluatiefase:
 - reflecteren op het proces van het werken aan het sectorwerkstuk en het product: het sectorwerkstuk.
 - het belang aangeven van het gemaakte sectorwerkstuk voor vervolgstudie, toekomstige beroepspraktijk of algemene vorming.

Bijlage 2 Hulpmiddelen

Basispakket

Het standaard basispakket bij alle centrale examens en commissie-examens bevat:

- schrijfmateriaal
- tekenpotlood
- blauw en rood kleurpotlood
- liniaal met millimeterverdeling
- passer
- geodriehoek
- gum
- rekenmachine

Ook is het toegestaan om hulpmiddelen mee te brengen die geen relatie hebben met de exameneisen maar wel functioneel kunnen zijn, zoals: markeerstift, puntenslijper, leesliniaal (loep).

Woordenboek

Nederlands-Nederlands (eendelig)

óf

Nederlands-thuistaal van de kandidaat (eendelig).

Een digitaal woordenboek is *niet* toegestaan.

De hulpmiddelen van het basispakket zijn toegestaan bij alle examens. Zij zijn niet alle nodig.

Uitgebreide informatie over hulpmiddelen voor de centrale examens staat in de Regeling toegestane hulpmiddelen op de website van ETE, www.ete.cw.

Bijlage 3 Tips

Centraal examen

- Oude examens zijn geschikt om ervaring op te doen. Oude centrale examens zijn te vinden op onder andere examenblad.nl (stel linksboven een bepaald jaar in en vind onder vmbo-GL/TL en economie de examendocumenten van dat jaar).

Commissie-examen

- bekijk de informatiefilm over het mondeling commissie-examen op de site:
<https://duo.nl/particulier/staatsexamen-vo/index.jsp>
NB Dit is wel hoe het in Nederland gaat, maar het geeft ook een goed beeld hoe het bij ons gaat.
- behalve kennis dient u de kennis ook te kunnen toepassen en inzicht te hebben in de bestudeerde kennis.